

n, en
evolg
het
eren,
heen,
naar
om
eigen
veral
ijden,
leu-
ndere

perktheid van zijn eigen zintuigen en den weedom van zijn eigen hart.
En daarin nu dient kunst ons zoo volkomen als de dichtkunst.
De beeldhouwer is niets zonder marmer en beitel; de schilder is afhankelijk van licht en doek, van palet en penseel; zelfs de toonkunstenaar van zijn speeltuig. Maar de dichter is de vrijgeborene, die met niets dan wat hij zelf in zich heeft, zijn heerlijke taal volbrengt.
Met zijn fijn gevoel, met zijn scheppende verbeelding, met zijn machtig woord!

»Nog al genadig.»

Gelijk men zich herinnert, gaf een zinnig, voorkomende in onze studie over het *Practicisme*, aan Ds. Dijkstra aanleiding een *Open Brief* uit te geven, die in hoofdzaak strekte, om den oogst der Zending in de 19de eeuw hooger te schatten, dan de *Herant* had gedaan.

Onzerzijds is die brief beantwoord met de opmerking, dat alles hier afhangt van den blik waarmee men het zendingsveld overziet, en dat het oogenpunt waaruit Ds. Dijkstra de zaak bezag, ditmaal een geheel ander was dan het onze. Van daar het groot verschil in raming. En we voegden er aan toe, dat hetgeen Ds. Lion Cachet ons uit Java had medegedeeld, en hetgeen schrijver deses zelf van de zoogenaamde Protestantische missie in Roomsche landen had gezien, het afgaan op cijfers uiterst bedenkelijk maakte. Steeds meer wordt de wankle grond van alle statistiek ingezien. En nog te meer is op missionair terrein de statistiek met zoo overgrootte omzichtigheid te raadplegen, overmits de neiging om te flatteren hier zoo natuurlijk is.

Op dit ons antwoord, kwam Ds. Dijkstra in *Hollands Kerkblad* terug. Dit deed ons genoegen. Maar wat ons geen genoegen, en veeleer leed deed, was een in dit antwoord ingelastste phrase, ons verhalende hoe Ds. Dijkstra's vrienden hem gezegd hadden, dat hij er in de *Herant* nog „heel genadig was afgekomen.“

Lees slechts:

En nu weet ik wel dat Prof. Kuyper mijn meerdere is, in alle opzichten, in wetenschap en in gaven van mededeeling, maar dat mocht mij niet terughouden. Ik heb dus gesproken en de Prof. heeft geantwoord. In dat antwoord ben ik er heel genadig afgekomen, dat zegt iedereen; maar het verzoek om revisie is niet toegestaan. Sommigen zeggen dat ik dat ook wel had kunnen begrijpen, dat het toch waarlijk niet te verwachten is, dat een Professor mij gelijk zal geven. Nu dat kan wel zijn.

Is dit nu geen stilbloem, maar hebben metterdaad Ds. Dijkstra's vrienden hem dit aldus in het oor geblazen, dan meenen we Ds. Dijkstra toch voor deze zijn vrienden te moeten waarschuwen.

Hoe men toch dit zinnike ook wende of keere, de kwetsende strekking is er niet uit weg te redeneren. Achtergrond toch van dit zinnike is de voorstelling, dat de schrijver in de *Herant* een man van ongenaakbare inbeelding en hoogheid is, die niet duldt dat men tegen een door hem gegeven appreciatie in verzet komt. En met dien donkeren achtergrond in het verschiep, wordt ons nu getoond, hoe Ds. Dijkstra, desalniettemin en evenwel nochtans, den hoogen moed heeft gehad, om dien trotschen redacteur aan te vallen; hoe daarop zijn vrienden hem voorwerpen, dat nu dan ook al de woede van gekwetsten hoogmoed op hem neer zou komen; en hoe men, toen men zag dat het zulk een vaart niet liep, hem geluk wenschte, dat hij er zó „heel genadig was afgekomen.“

In deze voorstelling nu is hij den redacteur van de *Herant* noch zin voor waarheid noch liefde voor den broeder, maar niets dan trots en hoogmoed te zoeken, en spreekt men van geluk, zoo eens een enkel maal, bij tegenspraak, de woede van zijn toorn niet losberst.

Was nu deze voorstelling herkomstig van geheel vreemde lezers, die de *Herant* thans voor het eerst even inzagen, zijn redacteur nooit persoonlijk ontmoetten, en vinnig uit ongelofte wilden zijn, het zou ons niet deren.

Nu daarentegen in een zoo veelgelezen blad als *Hollands Kerkblad* aldus geschreven wordt door een Bedienaar des Woord van onze kerken, door iemand die ons persoonlijk kent, en die de *Herant* reeds voor jaren las, nu trekken we ons dit aan, en gevoelen we ons door die geheele voorstelling gekwetst in ons Christelijk karakter.

Bij alle fell en tekortkoming weten we dat we zoo niet zijn, als we hier worden voorgesteld; dat onze gezindheid niet is zoo als Ds. Dijkstra het hier onderstelt; en dat het aan onze eer en goeden naam te kort doen is, als men ons als zulk een publicistisch tyran, in *folie* aan de lezers van *Hollands Kerkblad* afteekent.

En als Ds. Dijkstra nu hierop antwoordt, dat hij het zó boos ook niet bedoeld heeft, dan gelooven we dit van harte, maar dan is toch ook hier weer geschied, wat we tot ons leedwezen zoo gedurig in onze kerkelijke pers betreuen, t. w. dat men kopij naar de pers zendt, zonder zijn woorden genoegzaam gewikt en gewogen te hebben; of wil men, zonder de strekking van zijn woord te hebben gemeten.

Meer zeggen we hier niet van. Misschien wil de redacteur van *Hollands Kerkblad* een stuk uit dit ons protest aan zijn lezers voorleggen. We wenschen als broeder onder de broederen te verkeer, en met al de kracht die in ons is, de Gereformeerde belijders in warme, teedere broederlijke liefde te vereenigen, omdat we zoo diep overtuigd zijn, hoe zó alleen onze kerken bloeien kunnen, en een instrument voor den naam onzer Heeren in ons vaderland kunnen zijn. En juist omdat daarop ons oogmerk is

gericht, mogen we zulke onware voorstellingen van ons bedoelen, niet zonder protest laten voorbijgaan.

Toch willen we, nu de zaak toch ter sprake kwam, een zielkundige verklaring geven, hoe allicht zulk een voorstelling in den kring van Ds. Dijkstra's vrienden opkwam.

In één ding namelijk heeft men volkomen gelijk: de *Herant* liet zich bij zijn meer dan twintig jarigen loop door de theologische en kerkelijke wereld, niet dan hoogst zelden door polemiek van den gekozen weg naar zijpaden afrekken. En dat we dit weigerden te doen, geschiedde metterdaad met opzet en uit beginsel.

Toen schrijver deses in de orthodoxe wereld opdook, trok het terstond zijn aandacht, hoe zwak de orthodoxie juist daardoor stond, dat ze bij dagen en bij nachten schier niet anders deed, dan zich verdedigen tegen de aanvallen van modernen en groningers.

Men wierp zich zoodoende aldoor op het werk dat de tegenpartij voorlegde, alle arbeid ging in Apologetiek op, en voor het bouwen van het eigen huis schoot geen tijd over.

Dit nu scheen ons onraadzaam en ongeoorloofd.

Met zijn reusachtige apologetiek vorderde men toch niet, omdat de aanvalleur zelf gedurig van front veranderde; en ook omdat bij de discussie het gemeenschappelijk uitgangspunt ontbrak.

Vandaar toen het opvatten van het stellige voornemen, om niet ook zelf in die verkeerde methode verstrikt te geraken, en daartegenover de welbewuste keuze, om *thetisch* te werk te gaan, zich bij het schrijven zelf zijn doel te kiezen, en niet te rusten, eer voor de bereiking van dat doel gezegd was wat gezegd moest worden.

Thetische concentratie van krachten alzoo. Dit standpunt nu bracht met zich, dat we niet bij elke critiek, of tegenbedenking, of opmerking ons van de wijs lieten brengen, maar rustig op ons doel afgien.

We wisten wel, dat we veel pikanter konden zijn, door week aan week naar rechts en naar links allerlei polemiek te voeren; maar zoo werd er niet gebouwd, niet gesticht, niet voortgeard. En al geven we toe, dat andere kerkelijke bladen vaak petillant zijn, te klagen heeft toch de *Herant* niet. Hij heeft zich door zijn thetische concentratie allengs een breedden kring van lezers weten te vormen, en er is sibi in dien kring bezonken.

Natuurlijk zou ons niets liever geweest zijn, dan, op wat wijs ook, elke critiek langs het zijpad, even breed als ze opgezet was, te woord te staan. Maar één man loopt maar één weg tegelijk. Er moest hier gekozen worden. Reeds de reeks *Open Brieven*, die aan ons adres uitkwamen, zouden ter behoorlijke weerlegging boekdeelen gevorderd hebben, en daarvoor ontbrak ons de tijd. In verreweg de meeste gevallen is de repliek daarom wel niet uitgebleven, maar eerst, dan, en dan vanzelf, aan het woord gekomen, als het in onzen thetischen arbeid aan zulk een punt toekwam.

Toch begrijpen we het, dat dit voor wie ons aanviel, niet was wat hij wenschte. Wie aanvult wil *weerwerk* hebben. En zoo laat het zich begrijpen, dat bij sommige schrijvers wel eens de gedachte is opgekomen, dat het niet helpt of men ons al tegen spreekt, want dat wij toch doorgaan. Dit feit nu laat tweerlei verklaring toe. Zulk zwijgen kan het gevolg zijn van welbewuste methode, maar het kan ook het uitvloeisel zijn van hooghartige trots. En de zaak is nu maar, dat de vrienden van Ds. Dijkstra, staande voor de keus tusschen een *gezonde* en een *leelijke* verklaring, de *leelijke* gekozen hebben; en hiertegen nu dient de Christelijke liefde protest in.

Wat toch was het geval?

Ziende, hoe ook nu weer in onze kerken het natuurlijk evenwicht dreigde te loor te gaan, doordien in den éénen kring het „denken, indenken en nadenken“, in een anderen kring het „voelen, gevoelen en meeleven“, en in een derden kring het „handelen, behandelen en afhandelen“ eenzijdig op den voorgrond wil dringen, achtte onze redactie het een zaak van gewicht, deze drie stroomingen in het kerkelijk leven te schetsen en aan critiek te onderwerpen.

Bijna alle ketterij, alle schisma, en alle bederf in de kerken is uit soortgelijke verbreking van het evenwicht dezer drie factoren opgekomen. Zulk een verbreking van het evenwicht is geen bijzaak, maar kan dooddelijk gevaar met zich brengen. Dit gevaar bestaat niet, zolang men over en weer voor het doorzwikken van den evenaar een geopend oog heeft, en er op bedacht is het evenwicht te herstellen. Maar dit gevaar duikt wel terdege op, zoodra er zich sporen van vertoonen, dat deze verbreking van het evenwicht opzettelijk gedreven wordt, en, met miskenning van de twee andere factoren, één van de drie tot hypertrophie wil aanzwellen.

Onze drievoudige artikelenreeks over het *Intellectualisme*, het *Mysticisme* en het *Practicisme*, had derhalve een hoogst ernstige bedoeling. Ze waagde een poging om een opkomend gevaar te helpen bezweren. De details, die hierbij ter sprake kwamen, dienden ons dus slechts als middel; en we zouden onze taak niet begrepen hebben, als we van het hoofddoel van ons betoog ons naar die details hadden laten afleiden.

Welnu, onder die details, die ter sprake kwamen, was, ja wat niet al, maar ook de *Zending*. Niet die zending in theorie, niet onze zending, niet een bepaald zendingsveld, maar uitsluitend de ten deele verkeerde richting, die in den loop der vorige eeuw voor de zending het gevolg was van haar onkerkelijken en naturalistischen oorsprong. En daarbij nu werd er o. a. ook op gewezen, dat de zendingsresultaten niet evenredig waren geweest aan de zendingsactie.

Verplaatste nu Ds. Dijkstra zich in de strekking van ons betoog? Gevoelde hij, waaraan dit betoog zijn ernst ontleende? Zag, tastte hij het verbroken evenwicht, en hielp hij ons dat evenwicht herstellen? Neen, dat niet.

Wat hij deed was dit. Onze artikelenreeks over het *Intellectualisme* en *Mysticisme* liet hij liggen, en uit die over het *Practicisme*, vestigde hij uitsluitend de aandacht op het één detailpunt van de Zending, en bezag en besprak dit geheel los van de strekking, waarin het ter sprake kwam, en geheel los van het verband van ons betoog. En zoo schreef hij tegen een enkel *Herant*-artikel heel een apart boekken.

Vat, verstaat men nu niet, hoe men in zulk een geval niet anders mag en kan handelen, dan wij deden? Of waar zou het heen zijn gegaan, als een ander over de *Zondagsschool*, een derde weer over de *Ziekverpleging*, en zoo over elk punt dat ter sprake kwam, weer een andere broeder of ook een zuster, ons bij *Open brief* tot afzonderlijke discussie had willen oproepen? Voelt men toch zelf niet, dat op die wijs alle aandacht van ons hoofddoel zou zijn afgetrokken? Dat op die manier het gevaar, dat dreigt, door niemand meer zou gezien zijn, en heel de discussie zou zijn overgegaan naar hospitaalwezen, zendingsmethode en zoo-veel meer?

Hiertoe mochten we niet medewerken. Hadden we dit gedaan, we zouden getoond hebben, den plicht en de roeping van een hoofdredacteur niet te begrijpen.

Wat hebben we toen gedaan?

Hebben we toen Ds. Dijkstra op eenigszins scherpen toon het ongelegene van zijn polemiek doen gevoelen?

We hebben er geen woord van gerept. Hebben we zijn *Open Brief* dan als een gewoon boekken onder de recensien besproken?

Ook dit niet. We hebben er een hoofdartikel aan gewijd. We hebben er zooveel op geantwoord als strikt noodig was, en voorts ons niet in het missionaire zijpad laten lokken.

En daarop volgde nu een protest in *Hollands Kerkblad*, met het randschrift: *Nog al genadig.*

Dit nu heeft ons zoo gehinderd, dat we aan deze zaak nu nogmaals en opzettelijk een hoofdartikel hebben gewijd.

Bijna altoos later we zulke onaangenaamheden rusten; want wat ter wereld heeft de gemeente des Heeren er aan, in al zulke onlijkheden gemengd te worden.

Wie den ernst des levens verstaat, wordt er slechts door bedroefd, en vraagt zich niet zonder weemoed af, wat er toch van de roeping onzer kerken worden moet, als de banden der liefde in Christus niet sterker trekken.

Bij manier van ultzondering, hebben we echter ditmaal gemeend, eens een kijk in ons hart, en een kijk in onze werkplaats, en een kijk in de op die werkplaats gevolgde manier van arbeiden te geven.

Misschien, dat het zelfs de „vrienden van Ds. Dijkstra“ zachter stemt.

Uit de Pers.

Reeds nu is Ds. Eringa in zijn elfde artikel aan zijn plan tot reorganisatie en reformatie toegekomen. Billijkheid eischt, dat we het in zijn geheel aan onze lezers voorleggen:

In onze Ned. Herv. Kerk moeten wij m. i. meer terug hebben den presbyterialen kerkvorm waarbij de vroegere Class. vergaderingen weer gehouden worden, de Prov. Synoden en om de drie jaren een Nationale Synode. Reeds heb ik in een der vorige artikelen er op gewezen, hoe mannen van naam herhaaldelijk hierop hebben aangedrongen, ten minste wat de Class. vergaderingen betreft. Onze tegenwoordige Class. vergaderingen zijn niet, wat ze moeten wezen, en kunnen dus ook niet doen, wat tot hare werkzaamheden feitelijk behoort. Of dan onze tegenwoordige Besturen geheel moeten wijken of als administratieve colleges zouden kunnen blijven bestaan, is m. i. een zaak, die hadde overwogen en geregeld kon worden. Voor de hooft Class. vergaderingen en Prov. Synoden, als ook voor de Nationale Synoden moest dan telkens een Moderamen gekozen worden. Blevden de Besturen als administratieve colleges bestaan, dan zouden deze ook de genomen besluiten van de meerdere vergaderingen ten uitvoer kunnen brengen. Bestonden de Besturen in het geheel niet meer dan zoudten natuurlijk alle dingen ook ten opzichte der uitvoering geregeld moeten worden. Ik stel mij voor, dat men bij een presbyterialen kerkvorm de zaken zou moeten regelen naar de beginselen, die in onze Kerk gehandigd zijn aan 1618 1795. Natuurlijk zou men bij terugkeer tot die beginselen, zooveel mogelijk de gebreken moeten verbeteren, die toen door allerlei invloeden nog waren blijven bestaan. Waar de Kerk thans niet meer onder voogdij van den Staat gehouden wordt, zouden zulke verbeteringen door de Kerk zelf dus kunnen aangebracht worden. Een Kerkorde is in elk geval heel anders, dan een Belijdenis en dus kan men ten opzichte van een vroegere ook vrijgevoelde, te werk gaan. Daarom herhaal ik nogmaals het woord van Dr. Vos: „Wij hebben de grootste behoefte aan de herstelling der kerkelijke vergaderingen, zooals zij naar het oorspronkelijk ideaal wezen moeten. Mij dunkt dat dit, lange den weg der reorganisatie door de bestaande organisatie te verkrijgen, een der eerste vereischten is tot kerkherstel.“ In de beide brochures van Dr. Vos en van Dr. Hoedemakers wordt dan ook met ernst aangedrongen op zoodanig kerkherstel, d. w. z. zulk een wijziging van toestanden, waarbij juist het Belijdend karakter der Kerk kan gehandhaafd blijven, waarbij de Kerk niet in een reglementaire vereeniging wordt opgelost, maar waarbij men toch zou komen tot een tijdelijke samenleving, zonder den elkanter vernietigenden partijstrijd voort te zetten. M. i. is er van beide geschriften te weinig notitie genomen, daar ze toch ook dit vóór hand boven de, door mij reeds genoemde partij voorstellen, dat men ze kon bespreken en overwegen, als van te voren publiek bekend ge maakt door uitgave. Welnu, zou men nu tot kerkelijke sympathie betuigd met het door de Classis Zutphen, onlangs genomen besluit, om het daaraan te mogen wenden dat van de zijde van Curatoren der Theologische School en der Vrije Universiteit gemeenschappelijke pogingen zouden worden aangewend, opdat met behoud der wederzijds beelden beginselen, de *eenheid* in de opleiding tot den Dienst des Woords voor de Geref. Kerken in Nederland verkregen worde.

Officieele Berichten

CLASSIS TIEL.

De Classis Tiel, te Zalt-Bommel op 9 Jan. l. l. vergaderd zijnde, heeft onder meer ook haar hartelijke sympathie betuigd met het door de Classis Zutphen, onlangs genomen besluit, om het daaraan te mogen wenden dat van de zijde van Curatoren der Theologische School en der Vrije Universiteit gemeenschappelijke pogingen zouden worden aangewend, opdat met behoud der wederzijds beelden beginselen, de *eenheid* in de opleiding tot den Dienst des Woords voor de Geref. Kerken in Nederland verkregen worde.

Met bescheidenheid beveelt zich de Classis Tiel aan, om van de pogingen, die hiertoe onder 's Heeren Zegen worden aangewend, iets anders te mogen vernemen, voor zoo verre daarvan mededeeling zou gedaan kunnen worden.

Namens de Classis.

D. KOFFYBERG, Scriba h. t.

Culemborg, 15 Januari 1901.

Buitenland.

Duitschland. Wat heeft volk en kerk aan den oorlog in Zuid-Afrika te danken?

Den 18den December van het voorgaande jaar werd te Leipzig eene vergadering gehouden ten gunste van de Boeren in Zuid-Afrika. Twee duizend plaatskaarten waren in twee uren uitverkoofd; men moest, om degenen die geen biljet konden krijgen, tevreden te stellen, in een andere zaal van het Krystalpaleis een tweede vergadering organiseren. Dezelfde sprekers spraken op beide vergaderingen, maar de tweede vergadering begon een half uur later, zoodat de sprekers van de eerste vergadering zich ook op de tweede konden laten hooren. Alle standen der maatschappij waren vertegenwoordigd, van den hoogleeraar tot den handwerksman; alleen fabrieksarbeiders zag men niet.

De vergadering begon met het zingen van een oud Nederlandsch lied in het Duitsch vertaald.

Velen stonden de tranen in de oogen. Het is er ons niet om te doen om een verslag te geven van de Leipziger vergadering. Wel mogen wij er op wijzen, dat daarop de naam Gods herhaaldelijk genoemd werd, hetgeen in politieke vergaderingen in Duitschland haast niet meer geschiedt. Een der sprekers die in de politieke wereld eene voornaam plaats inneemt, keurde de houding van den Duitschen Keizer, die Krüger niet wilde ontvangen, streng af, en eindigde met de woorden: „Daar kan alleen God van den hemel helpen; op Hem staat de hoop.“ Ook werd een gedicht voorgedragen, waarin de vernedering van Napoleon in Moskou werd bezongen, welk vers eindigde met een gebed, nadat was uitgesproken dat de sterke God die Napoleon ten val bracht, ook de machtige vijanden van de Boeren in het stof leggen kan.

En dit alles had plaats in eene vergadering, waarvan de meeste leden zelden meer ter kerke komen. Maar de Boeren met hun belijdenis en met hunne leidslieden, die zich de belijdenis van den Christus niet schamen, hebben dit aan het Duitse volk gedaan; zij hebben het weder openlijk verbod voor God afgedwongen, zoodat men den naam Gods weder in de salons gaat noemen. In eene politieke vergadering moest men van de tribune der sprekers de geheele vergadering uitnodigen om voor het ongelukkige volk te bidden, en niemand heeft daarbij geglimlacht; men heeft met diep ernst zulke woorden ontvangen. Ook in het adres, dat door de 5000 leden der beide vergaderingen aan President Krüger gericht werd, wordt met nadruk gezegd, dat men hem en zijn volk Gode aanbeval, terwijl het woord van Darius aan Daniel werd wedergegeven: „De God, Dien gij rondt ophouden dient, helpe u.“

Aldus laat de *Algem. Ev. Luth. Kirchenzeitung* zich uit, en eindigt dan met de woorden: „Men mag tegenover de Boerenquestie staan gelijk men wil, maar men moet toegeven dat zij in het Duitse volk de edelste gevoelens wakker geroepen heeft, en het tot een prophetenstem geworden is, dat de oude God nog leeft, en dat het lezen in den Bijbel en het bidden geen schande is. Wat evenwel geloovige Christenen aan dezen oorlog te danken hebben, door vermeerderden omgang met God en het vele aanroepen van den naam Gods voor de Boeren en door dankzegging voor behaalde overwinningen, door het buigen onder Gods machtige hand en door het versterken van het geloof, dat God dan toch de gebeden verhoort, dat behoort niet nader aangevoerd te worden. Wanneer men met iemand veel geleden en veel voor hem geleden heeft, dan worden er handen gelegd, die niet spoedig verbroken worden. Daarom gaan wij het nieuwe jaar in met dankbare herinnering van hetgeen de Boeren ons Christendom en ons volk gegeven hebben, en door te zien op Hem, die de geschiedenis der volken in zijn weegschaal weegt en de hoogen veredelen en de nederigen verhoogen kan.“

Deze ervaring werd niet alleen in Duitse Christelijke kringen opgedaan.

N. Amerika. De houding der Hollandsche Gereformeerden bij de presidentsverkiezing.

Wij kunnen het nog maar altijd niet verkroppen, dat onze Gereformeerde broeders in Noord-Amerika, die van den Nederlandschen stam zijn, bij de jongste presidentsverkiezing zich zoo geheel anders hebben gehouden dan wij hadden gehoopt! Wij hadden verwacht dat zij als één man zouden geijverd hebben tegen Mc Kinley en voor Bryan, omdat, wanneer Bryan verkozen ware, er eenige hoop geweest was dat de Vereenigde Staten geïntereneerd hadden ten bate van onze verdrukte broeders in Zuid-Afrika. Het heeft niet zoo mogen zijn. Feitelijk hebben onze broeders in Amerika Engeland zedelijk gesteund, door niet als één man te ijveren voor de verkiezing van Bryan.

Nu Mc Kinley opnieuw president geworden is, spreken de *Hof* en de *Wachter*, beide organen der Nederlandsche Gereformeerden in de Vereenigde Staten, den wensch uit dat president Mc Kinley in de vreeze Gods het volk mag regeren. De hoogleeraar Dosker wenscht er in de *Hof* bij, dat Mc Kinley wijsheid en beleid ontvange bij 't optreden in groote wereldaangelegenheden, terwijl Ds. Keizer in de *Wachter* zegt, dat hij wenscht, dat de regering niet zal mededelen aan de roeppolitiek der andere mogendheden.

Maar beide bladen zeggen tot verontschuldiging van hunne houding ten tijde van den verkiezingsstrijd, dat zij niet aan politiek doen. Dit riekt wat naar het ethische. Er zijn ook hier te lande ethische predikanten, die zich 1) Heere, zie den nood, vijanden zonder tal bedreigen de gemeente met hoon en dood. Onze ketens zijn zoo hard als staal, allen Gij kunt ons uit zulk een ellende redden. Heere, aan Uw naam getrouw, zien wij zonder vrees den dood onder de oogen, die elk uur ons dreigt. O! Heere, mijn God, sta u volk in dezen nood bij. Poort en slot kunnen ons nooit beschermen, de grimmige schare bedreigt ons altijd. Het vreemde gebroed licht om onze tranen, lekt als hyena's naar ons bloed. Heere, in zulk een zwaar lijden kan alleen uwe macht ons tot troost en hulp zijn! Heere, maak ons vrij! Treed gij als redder op, en sta Gij ons bij.